
STRESZCZENIE

Badania dotyczące ochrony dziedzictwa przemysłowego wykazują, że pomimo wielu lat analitycznych prac oraz działań na rzecz ochrony zabytków, wiele aspektów wciąż pozostaje nierozpoznanych. Badania z zakresu ochrony i konserwacji dziedzictwa przemysłowego związanego z produkcją towarów, takich jak branża włókiennicza, metalurgiczna czy chemiczna, mają dobrze ugruntowaną tradycję. Niemniej jednak wciąż brakuje opracowań naukowych dotyczących jednej z najważniejszych ewolucji w okresie rewolucji przemysłowej w Polsce, a mianowicie nowych źródeł zasilania wprowadzonych w XIX i XX wieku. Obecnie ten typ dziedzictwa jest w dużej mierze przekształcony, a w niektórych przypadkach zniszczony. Jedynie w nielicznych zespołach tego typu wciąż prowadzi się produkcję, która stopniowo zanika. To podkreśla konieczność podjęcia działań w tym zakresie.

Rozprawa doktorska ma na celu zbadanie aktualnego stanu zachowania zespołów oraz pojedynczych obiektów związanych z gazownictwem, elektroenergetyką oraz ciepłownictwem, wniesionych na potrzeby miast w latach 1846-1955. Przeprowadzone w ramach rozprawy działania obejmują wszystkie duże miasta w Polsce i koncentrują się na rozpoznaniu wartości, cech typologicznych oraz różnic w zachowanym dziedzictwie poszczególnych gałęzi tego przemysłu. Głównym celem jest natomiast próba klasyfikacji tych obiektów oraz przeprowadzenie dogłębnej analizy wartości kulturowych, które powinny być zachowane w przyszłych pracach adaptacyjnych dotyczących tego typu dziedzictwa. Realizacja powyższych założeń została podzielona na pięć rozdziałów:

Wstęp – Przedstawienie tematyki rozprawy, metodologii badań, analizy aktualnej sytuacji prawnej dotyczącej ochrony dziedzictwa przemysłowego, a także określenie zakresu, ram czasowych oraz tez naukowych pracy. Dokonanie przeglądu definicji i pojęć bezpośrednio związanych z tematem.

Rozdział I – Wyjaśnienie selekcji obiektów/zakładów objętych opracowaniem. Spis obiektów będących przedmiotem badań, wstępna analiza poszczególnych budynków w celu wykonania selekcji. Analiza porównawcza danych w kontekście całego zbioru omawianego dziedzictwa.

Rozdział II – Szczegółowe opracowanie charakterystyki wyszczególnionych obiektów. Część analityczna. Rys historyczny. Badania w zakresie: wielkości, położenia w kontekście współczesnych granic kraju oraz lokalizacji w strukturach miejskich.

Sposób funkcjonowania oraz rozwiązania architektoniczne. Analiza rozwiązań budowlanych dla poszczególnych zakładów.

Rozdział III – Przeprowadzenie analiz oraz porównanie wyselekcjonowanych obiektów w kontekście: urbanistyki miejskiej, zagospodarowania terenu zakładów, architektury wraz z wartościami technicznymi, konstrukcyjnymi i kulturowymi. Porównanie zespołów o takim samym sposobie funkcjonowania, obiektów o podobnej wielkości oraz okresie powstawania. Analiza dopuszczalnego stopnia ingerencji zależnie od możliwości transformacji obiektu. Określenie zakresu działań przy obiekcie bez utraty cech charakterystycznych związanych z jego typologią. Podział budynków na kategorie związane z możliwością adaptacyjną oraz trudnościami adaptacyjnymi.

Rozdział IV – Porównanie zrealizowanych rozwiązań adaptacji obiektów na terenie Europy. Podsumowanie rezultatów badań na podstawie wyników przeprowadzonych analiz w kontekście założeń rozprawy. Porównanie uzyskanych wyników z tezami przyjętymi na wstępie przeprowadzonych badań.

W zakończeniu pracy zaproponowane zostały również propozycje dotyczące implementacji nowych rozwiązań w obowiązującym systemie ochrony zabytków oraz w trakcie prowadzenia procesu inwestycyjnego przy obiektach zabytkowych. Przedstawione pomysły mają na celu zwiększenie efektywności ochrony oraz kontroli nad zasobami dziedzictwa kulturowego w Polsce.

